

Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları: Yapılandırmacı Yaklaşım Öncesi ve Sonrası

Filiz METE*
Seher ÇİÇEK**
Ahmet ASAR***

Öz

Değişen öğretim yaklaşımları çerçevesinde yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan Türkçe ders kitapları ile yapılandırmacı yaklaşım öncesi Türkçe ders kitapları arasında dil bilgisi konuları ve konuların ele alınışında farklılık olup olmadığını araştıran çalışmada, 1992-1995 yılları arasında hazırlanan 6, 7 ve 8. sınıflar için Türkçe ders kitapları ile 2018 ve 2019 yıllarında hazırlanan ders kitapları doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler dil bilgisinin alt alanları olan anlam, ses, biçim ve kelime, söz dizimi konuları ve terimlerine göre taranıp tablolar hâlinde sunulmuştur. Sonuç olarak, 2005 yılı öncesi hazırlanan kitaplarda dil bilgisi terimlerinin yoğun olduğu, bilgilerin doğrudan verildiği, dil bilgisi konularının 6. ve 7. sınıflarda yoğunlaştığı, 8. sınıfta dil bilgisi konularının tekrar edildiği; 2005 yılı sonrası hazırlanan ders kitaplarında ise dil bilgisi konularının aşamalandırıldığı ve sadece yeni dil bilgisi konularının öğretimi için gerekli bilgilerin tekrarlandığı, ilgili bilgilerin doğrudan verildiği ve bu doğrudan bilgilerin etkinliklerin sonunda yer aldığı ve dil bilgisi öğretiminin genellikle anlam bilgisinden hareketle öğretilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim yaklaşımları, dil bilgisi öğretimi, ders kitapları, Türkçe ders kitapları.

Grammar Topics in Turkish Textbooks: Before and After the Constructivist Approach

Abstract

The aim of this study is to reveal whether there is a difference between the Turkish textbooks prepared according to the constructivist approach within the framework of changing teaching approaches and the Turkish textbooks before the constructivist approach in the handling of grammar subjects. For this purpose, Turkish textbooks for grades 6-7-8 grade between 1992 and 1995 and Turkish textbooks in 2018 and 2019 were examined by document analysis method. The data obtained were scanned according to the sub-fields of grammar, meaning, sound, form and word, syntax topics and terms, and were presented in tables. As a result, it was understood that grammar terms were intense in the books prepared before 2005, the information was given directly, the grammar topics were concentrated in the 6th and 7th grades, and the grammar topics were repeated in the 8th grade. In the textbooks prepared after 2005, it was understood that grammar subjects were graded and only the necessary information for teaching new grammar subjects was repeated, the relevant information was given directly and this information was included at the end of the activities, and grammar teaching was generally tried to be taught based on semantic knowledge.

Keywords: Teaching approaches, grammar teaching, course textbooks, Turkish course textbooks.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, filizmete@hacettepe.edu.tr, ORCID:0000-0002-8835-3884.

** Dr. Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Düzce, sehertabak123@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1501-2675

*** Dr. Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Düzce, asar4267@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6949-2176

Giriş

Her dilin kendine has bir yapısı ve dil bilgisi kuralları vardır. Dil bilgisi bir dili ses, biçim, köken, sözdizimi ve anlam boyutlarıyla inceleyen; dilin bu boyutlarına ilişkin özelliklerini ortaya koymaya çalışan bilim dalıdır (Dolunay, 2010, s. 277). Tarihi itibarıyla harfleri okuma, yazma sanatı şeklinde ele alınan dil bilgisi zamanla bir kurallar bütünü olarak görülmüş, günümüzde ise dile ait yapıları inceleyen ve bu yapılarda ortaya çıkan anlam ve görevleri işleyen çok geniş bir alan hâline gelmiştir (Güneş, 2013a, s. 71). Dilâçar'a (1971, s. 83) göre dil bilgisi; dilin kullanımında yerleşmiş olan kurallara göre dilin seslerini, şekillerini, sözcüklerini, yapı ile dizi işlem yollarını, yöntemlerini, kelime sınıflarını, çekimlerini, cümledeki görev ve bağlantılarını inceleyen bilim dalıdır.

MÖ 335'li yıllarda Hintlilere dil bilgisi öğretildiği, Batı'da dil bilgisinin kurucusunun Aristoteles olarak kabul edildiği bilgileri dil bilgisinin çok eski bir alan olduğunu göstermektedir. 18. yüzyıla kadar mantık bilimi ile ilişkilendirilen dil bilgisi; 19. yüzyıldan itibaren dil ile alakalı olduğu düşüncesiyle kendine özgü bir disiplin olarak eğitim alanına girmiştir. Böylece dili farklı açılardan ele alan görüşlere göre eğitim dil bilgisi veya okul dil bilgisi gibi (Güneş, 2013a) çeşitli dil bilgisi türleri ortaya çıkmıştır. Bilimsel ve klasik dil bilgisi, dilin sistemine göre yazılmış bir dilin ana ilkelerini, kurallarını ortaya koyar. Öğretici dil bilgisi yani okul dil bilgisi ise genel dil bilgisini göz önünde bulundurarak alışkanlık ve kullanıştan kopmadan dilin kurallarını örnek ve alıştırımlarla öğretir (Dilâçar, 1971, s. 119). Öğretim aşamasında ise öğretme yöntemi çağın gereklerine göre değişir ve bireyi ve zihnini temele almayan öğretim yöntemleri terk edilir (Güneş, 2015, s. 2). Bu bağlamda, dil bilgisi öğretimi çağın getirdiği anlayışlara göre zaman içerisinde değişmiş ve farklı öğretim yaklaşımlarına göre şekillenmiştir.

Dünyada çeşitli gelişmeler sonucu birçok öğrenme yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Richards ve Rodgers'a (1999) göre yaklaşım; dil öğrenim ile ilgili varsayım ve inanışların belirlendiği düzlemdir. Bu konuda üç temel yaklaşım kabul edilmektedir: Davranışçı yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve yapılandırıcı yaklaşım. Güneş (2011, s. 133) bu yaklaşımlardan davranışçı yaklaşımın ve geleneksel yaklaşımların birbirine çok yakın yaklaşımlar olduğunu, bu yaklaşımların dili kurallar bütünü olarak ele aldığı, dil öğretiminin dil bilgisi öğretimi ile eş kabul edildiği ve dinleme ve konuşma alanları üzerinde gerektiği kadar durulmadığından bahseder. Davranışçı yaklaşımın ise öğrenmeyi uyarıcı-tepki bağlamında açıkladığından dile de aynı şekilde yaklaştığı görülmektedir. Bu yaklaşımda dinle-konuş mantığının uygulandığı ve öğrenmede uyarıcı-tepki ilişkisinin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde kullanılan Türkçe Dersi Öğretim Programı ve öğretim materyallerine yön veren yaklaşım yapılandırıcı yaklaşımdır. Yapılandırıcı yaklaşım, öğrenenin bilişsel süreçleri ile öğrenmenin merkezinde olduğunu; mevcut bilgileri, isteği, ilgisi ve karşılıklı etkileşim süreçleri ile kendi stratejilerini sorgulayarak uzman öğrenci durumuna geldiğini benimseyen bir yaklaşımdır (Dilidüzgün, 2009, s. 274). Karadüz'e (2010) göre yapılandırıcı yaklaşımda nelerin öğretileceği değil, bireyin nasıl öğreneceği ön plana çıkar. Zihinsel becerileri geliştirecek ve öğreneni aktif hâle getirecek etkinlikler esastır. Bu yaklaşımda Piaget'nin öğrenmeye bakış açısı olan özümseme ve alışma bağlamının etkin olduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre öğrenme, çevresel etkileşimde ortaya çıkan yeni bilgileri özümseme veya önceden var olan şemaların değiştirilerek yeni bilgiye uyumudur. Yaklaşımın en önemli özelliği bilginin anlamlandırılması ve geliştirilmesidir (Erdem ve Demirel, 2002, s. 84). Yaklaşım, beceri ve etkinlik temelli olmak üzere iki bakış açısını kapsamaktadır. Bu bağlamda, öğrenenin geçmiş yaşantılarında oluşturduğu bilişsel şemaları harekete geçirecek zihinsel hazırlık çalışmaları ve zengin etkinlikler kullanmayı gerektirmektedir. Geleneksel yaklaşımlarda ise durum neredeyse tam tersidir. Geleneksel dil bilgisi öğretiminde okuma ve yazmanın geliştirilmesi için yıllarca öğrencilere dil bilgisi kuralları ezberletilmiş, dil bilgisi öğrenciler için sıkıcı bir ders olmuş ve öğrenci birçok tanım ezberlemek zorunda kalmıştır (Güneş, 2013b).

Ders Kitapları

Eğitim öğretim sürecinin vazgeçilmez ve ana kaynağı ders kitaplarıdır. Kullanılan ders kitaplarının öğretici niteliğinin yanında mevcut programın yaklaşımına uygun olması ve programın kazanımlarına ulaştırmaya elverişli olması gerekir. Buna göre Türkçe ders kitaplarında dil bilgisine ilişkin konuların sunumu, görsellerin tasarımı yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak probleme dayalı

öğrenme yaklaşımı, çoklu zekâ, aktif öğrenme gibi işlevsel yaklaşımlara uygun olmalıdır (Karadüz, 2006, s. 23).

Dil Bilgisi Öğretimi

Bir dilde anlama ve anlatma becerilerinin doğru bir şekilde kullanılabilmesi için o dilin dil bilgisine hâkimiyet önemlidir (Ömeroğlu ve Onan, 2021, s. 979). Türkçe öğretiminde hedef, öğrencilerin dil becerilerinin üst düzeyde geliştirilmesidir. Dil becerilerinin geliştirilmesinde ise yardımcı ve destekleyici en önemli alan dilin yapısı ve kurallarını içeren etkili bir dil bilgisi öğretimidir. Türkçe öğretilmesiyle ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda ortaya çıkan bir husus ise öğrencilerin genellikle dil bilgisi öğretiminden hoşlanmadıkları ve öğretmenlerin bu konuda zorlandıkları gerçeğidir. Topal'a (2021) göre yaşanan bu güçlük, genellikle Türkçe Dersi Öğretim Programında var olan eksikliklerden veya düz anlatım yöntemi dışında farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmamasından kaynaklanmaktadır. Sağır (2002) da konuyla ilgili çalışmasında okullarda dil bilgisi öğretimi esnasında ders kitaplarının aynen takip edildiğini; ders kitabı, defter ve yazı tahtası haricinde herhangi bir araç kullanılmadığını; öğretmenin ve öğrencilerin dil bilgisinden sıkıldığını belirtmektedir. Bu çalışmada Sağır'ın belirttiği döneme ait Türkçe ders kitapları ile yapılandırmacı yaklaşımı temel alarak hazırlanmış programa uygun olduğu varsayılan günümüz Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi konularının karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla araştırma şu şekilde oluşturulmuştur:

2005 yılı, yani yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrası hazırlanan Türkçe ders kitaplarının kapsadığı dil bilgisi konuları ve terimleri ile konuların işlenişinde farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrası Türkçe dersinde kullanılan ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konuları ve terimleri nelerdir?

2. Yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrası Türkçe dersinde kullanılan ders kitaplarında dil bilgisi konularının ele alınışında farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yapılandırmacı yaklaşımın benimsenme öncesi ile sonrası süreçlerde hazırlanan Türkçe derslerinde kullanılan kitap içeriklerinin dil bilgisi konuları bağlamında incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre desenlenmiştir. Bu yöntemin temel koşulu, araştırma amacına uygun dokümanların elde edilmesinden sonra (Karasar, 2012) araştırılacak konuyla ilgili yazılı, basılı veya sözlü doküman içeriklerinin analiz edilmesidir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Buna göre 2005 yılı yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve yapılandırmacı yaklaşımın benimsendiği 2005 yılı sonrası hazırlanan Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi konuları ile terimleri ve bu konuların işlenişini betimlemek amacıyla eski ve yeni Türkçe ders kitapları araştırma dokümanları olarak temin edilmiştir. Daha sonra bu ders kitaplarında dil bilgisi konuları ile terimlerin ve dil bilgisi konularıyla ilgili etkinliklerin betimsel analizi sınıf seviyesine uygun olarak dil bilgisinin alt boyutlarına göre incelenmiştir. Böylece, belirlenen Türkçe ders kitapları doküman incelemesi yöntemi ile taranmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı, 2005 yılı öncesi ve sonrasında Talim ve Terbiye Kurulunun onayı ile Türkçe dersi için okutulan ortaokul ders kitaplarıdır. Çalışmanın evrenini Türkçe ders kitapları oluştururken örneklemi 1992-1995 yıllarında yayınlanmış rastgele seçilen ikişer 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı ile 2005 yılı sonrasında hazırlanan ve günümüzde okutulan rastgele seçilmiş ikişer 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Buna göre ortaokulun her sınıf seviyesinden

ikişer tane olmak üzere toplam 12 adet Türkçe ders kitabı araştırmancının veri toplama aracını oluşturmuştur.

İncelemeye tabi tutulan kitap künyeleri şöyledir:

1.	6. sınıf	Birkan, A., Aykun, S., İleri, İ. ve Gökyayla, R. (1993). Ortaokullarda Türkçe Dersleri 1. İstanbul: Ders Kitapları Anonim Şirketi.
2.	6. sınıf	Gül, M. ve Köktürk, M. (1994). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Yıldırım Yayınları.
3.	7. sınıf	Özaltun, C., Aksakal, M., Aslan, S. ve Yıldırım, V. (1995). İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 7. İstanbul: Başarı Yayıncılık.
4.	7. sınıf	Özoğuz, İ. (1994a). Türkçe 7 Orta 2 Ders Kitabı. İstanbul: Serhat Yayınları.
5.	8. sınıf	Özoğuz, İ. (1994b). Türkçe 8 Orta 3 Ders kitabı. İstanbul: Serhat Yayınları.
6.	8. sınıf	Çifci, M. ve Özbay, M. (1993). Ortaokul Türkçe Ders Kitabı 3. Ankara: Emel Yayınevi.
7.	6. sınıf	Şekerci, Y. (2018). 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı. İstanbul: Eksen Yayıncılık.
8.	6. sınıf	Demirel, T. (2018). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay.
9.	7. sınıf	Kaya, B. (2018). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Dersdestek.
10.	7. sınıf	Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf. Ankara: Özgün.
11.	8. sınıf	Mete, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş. ve Özdemir, D. (2018). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı: Devlet Kitapları.
12.	8. sınıf	Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı. İstanbul: MEB Yayınları.

Verilerin Analizi

Nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan betimsel analiz, araştırmancının dokümanlarını çözümlenmek için kullanılmıştır. Bu veri analizinde önceden temalar belirlenir, dokümanlar analiz edilerek ulaşılan veriler uygun olan temanın altına kodlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Buna göre araştırmancının problemini çözümlenmek için dil bilgisine ilişkin veriler dil bilgisinin anlam, ses, biçim ve kelime, söz dizimi alt boyutlarına göre analiz edilmiştir. Ders kitaplarından elde edilen veriler; uygun olan dil bilgisi alanına yerleştirilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında bu konuların ele alınışı öğretim yaklaşımlarına göre betimlenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada güvenirliliğin sağlanması için araştırmacılar verileri birbirinden bağımsız bir şekilde çözümlenmiş ve kategorilere kodlamıştır. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelerek ulaştıkları sonuçları karşılaştırmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre, sonuçların %90 oranında benzeşmesi gerekmektedir. Bu araştırmada yapılan betimsel analizlerin %92 oranında benzediği görülmüş. Uyuşmazlık yaşanan verilerle ilgili olarak araştırmacılar bir araya gelip tartışmış ve nihayetinde görüş birliğine varmıştır. Bu bağlamda, farklı araştırmacıların görüşlerinden faydalanılarak, nesnel olmaya dikkat edilmiş; uzlaşa sağlanamayan durumlarda çalışma katılımcıları dışından uzman görüşler alınarak ve kitaplardaki verileri doğrudan aktararak çalışmanın geçerlik ve güvenirliliği konusunda önlemler alınmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bulgular

Bu bölümde öncelikle ortaokul Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi konuları ile terimlerinin yapılandırmacı yaklaşım öncesinde ve sonrasında farklı olup olmadığı hususuna cevap aranmıştır. Elde edilen bulgular, dil bilgisi alanının alt boyutlarına uygun olarak oluşturulan tablolarla verilmiştir. Daha sonra dil bilgisi konularının işlenişine yönelik farklılık olup olmadığı hususuna cevap aranmıştır.

Yapılandırmacı Yaklaşım Öncesi ve Sonrası Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konuları

2005 yılı öncesi ve sonrasında okutulan Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi terimleri ve konuları sınıf düzeylerine göre ses bilgisi, anlam bilgisi, kelime ve biçim bilgisi, söz dizimi konuları ve terimleri aşağıdaki şekilde incelenmiştir.

2005 Yılı Öncesi ve Sonrası 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konuları ve Terimleri

Tablo 1.

2005 Yılı Öncesi 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri
Ders Kitapları AŞ 1993	eş anlam (s.45), karşıt anlam (s.48), sözlük anlamı (s.104), mecaz anlam (s.164)
Yıldırım Yayınları 1994	mecaz anlam (s.3), eş anlam (s.3-7), zıt anlam (s.7), genel/özel anlamlı sözcük (s.12)

Tablo 2.

2005 Yılı Sonrası 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri
Eksen 2018	eş anlam (s.24), zıt anlam (s.57), gerçek anlam (s.114)
Ekoyay 2018	çok anlamlılık/gerçek/mecaz anlam (s.40), zıt anlam (s.259)

Tablo 1 ve 2'ye göre 2005 yılı öncesi ve sonrası 6. sınıf düzeyinde öğretimi yapılan anlam bilgisi konularının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 3.

2005 Yılı Öncesi 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri
Ders Kitapları AŞ 1993	hece (s.25), sesli/sessiz harf-ince/kalın sesli harf (s.33), sert/sessiz/sürekli/süreksiz/sessiz/yumuşak sessiz harfler (s.45), hecenin özellikleri (s.53), BÜÜK (s.58-96), hecelere ayırma (s.96)
Yıldırım Yayınları 1994	yansıma sözcük (s.2), ana dili/dil bilgisi/dil (s.4), sesteş sözcük (s.7), tonlama/vurgu (s.8), harf (s.32), alfabe/hece (s.33), sesli/sessiz harfler (s.33), ulama (s.36), ince/kalın/yuvarlak ünlüler (s.41), dar/düz/geniş ünlü/BÜÜK (s.41), sert/sürekli/yumuşak ünsüz (s.45), süreksiz sert ünsüzlerin yumuşaması (s.45), ünsüz benzeşmesi (s.56), ses düşmesi (s.58), kaynaşma/kaynaştırma harfleri (s.64), hece düşmesi (s.84)

Tablo 3'te görüldüğü gibi 2005 yılı öncesinde 6. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarında ses bilgisi terimlerinin yoğun olduğu görülmektedir.

Tablo 4.

2005 Yılı Sonrası 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri
Eksen 2018	hece/hece ölçüsü/hece sayısı (s.91), ses benzerliği/redif (s.91), kafiye/ölçü-vezin/aruz ölçüsü (s.91), ses uyumu/BÜÜK/KÜÜK (s.215), ünsüz benzeşmesi (s.215) ince/kalın ünlü (s.216)
Ekoyay 2018	ses değişimi (s.52), ses benzerliği/redif (s.53), tonlama/vurgu/kafiye-uyak (s.53)

Tablo 4'e göre ses bilgisi konu ve terimleri açısından Eksen ve Ekoyay Yayınları ders kitapları karşılaştırıldığında Eksen Yayınları (2018) ders kitabının daha ayrıntılı olarak ses bilgisi konularına yer verdiği söylenebilir. 2005 yılı öncesi Türkçe ders kitaplarında ise, Tablo 3 ve Tablo 4'ten görüldüğü üzere, ses bilgisine yönelik daha fazla bilgi ve terim yer almaktadır.

Tablo 5

2005 Yılı Öncesi 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri
Ders Kitapları AŞ 1993	soyut isim (s.5), birleşik kelime (s.53), isim/cins/özel/madde/mana/topluluk ismi (s.56), yapım eki/türemiş kelime (s.56), somut isim/akraba ismi (s.58), ek/kök/çoğul/hâl eki (s.63), de bağlacı (s.63), yalın hâl/belirtme/kalma/çıkma/yönelme hâli (s.66), isim (s.77), pekiştirme/niteleme sıfatı (s.77), miş'li geçmiş zaman/rivayet kipleri (s.77), belgisiz sıfat/belirtme/soru sıfatı (s.83), kişi zamiri (s.87), belgisiz zamir/işaret zamiri (s.93), zamir (s.96), ismin i hâli (s.96), fiil/mastar/zaman/şahıs eki (s.100), fiil kökü/zaman (s.107), şimdiki/ geçmiş/gelecek zaman (s.107), kelimedeki yapı/türeme (s.111), fiil çekimi (s.121), geniş zaman (s.128), kip eki (s.132), kiplerde olumsuzluk (s.133), ki bağlacı (s.136), isim türetme/zaman bildiren isim/ilgi zamiri (s.139), türemiş/zarflaşmış sıfat (s.143), olumlu/olumsuz fiil/soru fiili/soru edatı (s.146), sıfat/zarf (s.154), edat (s.157), bağlaç (s.160)
Yıldırım Yayınları 1994	tekil/çoğul/üçüncü tekil/üçüncü çoğul kişi (s.21), derecelendirme zarfı (s.35), fiil (s.49), 1. tekil/2. tekil/3. tekil kişi/1. çoğul/2. çoğul/3. çoğul kişi (s.52), sözcük/kelime (s.69), ek/kök/gövde/çekim eki/yapım eki (s.73), basit sözcük (s.78), birleşik /türemiş sözcük (s.79), ad/cins ad/özel ad/ortak ad/tür adı (s.92), tekil/çoğul /somut /soyut ad (s.99), madde/mana/topluluk adı (s.99), adın durumları/ismin hâlleri (s.103), sıfat/niteleme/belirtme sıfatı (s.113), belgisiz sıfat/sayı/soru/işaret sıfatı (s.117), asıl sayı/sıra sayı/kesir sayı/üleştirme sayı sıfatı (s.120), adlaşmış sıfat (s.124), zamir/belgisiz zamir/kişi/işaret/soru zamiri (s.129), ek durumundaki zamir (s.129-137), iyelik/ilgi zamiri (s.137), eylem/mastar (s.149), fiilin kişisi/kişi ekleri (s.152), şimdiki/geçmiş/gelecek/geniş zaman (s.159), dilek kipi/haber/bildirme kipleri (s.160), fiil/olumlu/olumsuz fiil (s.164), fiillerin soru biçimi (s. 169), zarf/ belirteç/zaman zarfı (s.176), durum/hal/azlık-çokluk/ölçü/soru/yer-yön zarfı (s.177), edat/ilgeç (s.185), bağlaç (s.188)

Tablo 5'te görüldüğü gibi 2005 yılı öncesi Türkçe ders kitaplarında biçim ve kelime bilgisi konuları ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. 6. sınıf düzeyinde dilin en küçük birimlerinden başlanılarak kelime türleri, türetme yöntemleri, fiil çekimi konularının tamamı verilmektedir. 2005 yılı sonrası Türkçe dersi öğretim programlarında 7. sınıf düzeyinde yer alan fiil çekimi konusu ile 6 ve 7. sınıf düzeyinde paylaştırılmış olan biçim ve kelime bilgisi konularının tamamının 6. sınıf düzeyinde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6.

2005 Yılı Sonrası 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri
Eksen 2018	ünlem/asıl ünlem/ünlem değeri kazanmış sözcük (s.55), fiil/mastar eki (s.114), geçiş ve bağlantı ifadesi (s.117), iş/oluş/hareket fiili (s.138), isim-ad/sıfat-önad (s.139), tür/kelimenin türü (s.152), zamir-adıl (s.153), edat-ilgeç (s.184), bağlaç (s.185), gövde/kök/yapım/çekim eki/ek çeşitleri/kişi/çoğul/zaman/kip/durum/tamlama/iyelik-aitlik/fiil çekim/isim çekim ekleri/ fiilden isim yapan/fiilden fiil yapan/isimden fiil yapan/ isimden isim yapan ek (s.215), yalın hal/hâl eki/yönelme /bulunma/belirtme/ayrılma (s.217), 1. 2. 3. tekil kişi iyelik/1. 2. 3. çoğul kişi iyelik ekleri (s.219), basit/birleşik/türemiş kelime (s.240)
Ekoyay 2018	soru sözü (s.39), isim/fiil/ek/isim çekim eki (s.46), yalın hâl/çoğul/iyelik-aitlik/soru eki/ hâl ekleri/durum ekleri/ ilgi/ayrılma/yönelme/ bulunma/belirtme/yükleme hâli (s.48), geçiş ve bağlantı ifadesi (s.79), özel/cins/tekil/çoğul/topluluk/ somut/soyut isim/yardımcı ve tamamlayıcı öge (s.96), sıfat/sayı/soru/gösterme/ niteleme/belirsizlik/belirtme sıfatı (s.97), kök/çekim eki/görevli kelime/edat (s.148), bağlaç (s.149), ünlem (s.150), kelimedeki yapı/yapı bakımından kelime/yapım eki/ basit/birleşik/türemiş kelime (s.198), isim hâl eki /zamir-adıl/ belgisiz zamir/ kişi/dönüşlülük/işaret-gösterme/soru/ilgi zamiri/ki bağlacı/sıfat yapan ki (s.229)

Tablo 6'ya göre Eksen Yayınları (2018) ve Ekoyay Yayınları (2018) Türkçe ders kitabında biçim ve kelime bilgisine yönelik terim sayısının fazlalığı göze çarpsa da konu öğretiminde anlam bilgisinden yola çıkılarak etkinlikler yoluyla öğretimin benimsendiği söylenebilir. Biçim ve kelime bilgisi konusunda her iki döneme ait ders kitaplarında konu ve terim yoğunluğu fazladır ancak Tablo 5 ve 6 karşılaştırıldığında 2005 yılı öncesine ait ders kitaplarında bu yoğunluk çok daha fazladır.

Tablo 7.

2005 Yılı Öncesi 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Söz Dizimi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Söz Dizimi Konuları ve Terimleri
Ders Kitapları AŞ 1993	özne/yüklem/tümleç (s.20), cümlenin ögeleri (s.36), cümlenin ögeleri sıralama (s.53), isim tamlaması/tamlanan/tamlayan (s.72), sıfat tamlaması/ gizli özne (s.96), kurallı cümle (s.128)
Yıldırım Yayınları 1994	deyim (s.4), cümle/cümlenin ögeleri/yüklem/özne/gizli özne/tümleç (s.13), özne-yüklem uygunluğu (s.21), nesne/belirtili/belirtisiz nesne/zarf tümleci/ dolaylı tümleç (s.26), cümle ögelerinin dizilişi (s.56), ad tamlaması/belirtili/belirtisiz/takısız/zincirleme ad tamlaması/tamlanan/ tamlayan (s.107), ad tamlaması (s.107), sıfat tamlaması (s.124), ad cümlesi/fiil cümlesi (s.172), çözümleme (s.197)

Tablo 7 incelendiğinde 2005 yılı öncesi ders kitaplarında söz dizimi konularının çok yoğun olduğu ve kelime gruplarından cümle konusuna ait geniş bir alanda dil bilgisi konularının işlendiği söylenebilir.

Tablo 8.

2005 Yılı Sonrası 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Söz Dizimi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Söz Dizimi Konuları ve Terimleri
Eksen 2018	kelime öbeği (s.114), kelime grubu/anlamalı cümle/kurallı cümle (s.122), söz öbeği/tamlama/ tamlanan/tamlayan/isim tamlaması/sıfat tamlaması (s.153), yargı (s.178)

Ekoyay 2018 özne/yüklem (s.34), eş görevli kelime/kelime grubu (s.39), öge (s.48), yargı (s.79), isim tamlaması/tamlayan/tamlanan/belirtili/belirtsiz/zincirleme isim tamlaması (s.127), sıfat tamlaması/söz birliği (s.129)

Eksen (2018) ile Ekoyay Yayınları (2018) Türkçe ders kitapları karşılaştırıldığında terim sayısının birbirinden farklı olduğu görülse de öğretimi yapılan dil bilgisi konuları ortaktır. 2005 yılı öncesi ve sonrası Türkçe ders kitapları karşılaştırıldığında söz dizimi alanında 2005 yılı sonrası dil bilgisi öğretiminin kelime grupları düzeyinde olduğu görülürken öncesine ait ders kitaplarında söz dizimi öğretiminin kelime gruplarının ve cümle bilgisinin neredeyse tamamını kapsadığı söylenebilir.

2005 Yılı Öncesi ve Sonrası 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konuları ve Terimleri

Tablo 9.

2005 Yılı Öncesi 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri
Başarı 1995	eşanlam/karşıt anlam (s.24), benzetme (s.47), mecaz anlam (s.132)
Serhat 1994	eş anlam (s.21-125)

Tablo 9 incelendiğinde 2005 yılı öncesi Türkçe ders kitaplarında anlam bilgisi konularının 6. sınıfta yer alan anlam bilgisi konularının tekrarı niteliğinde olduğu söylenebilir.

Tablo 10.

2005 Yılı Sonrası 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri
Dersdestek 2018	gerçek anlam (s.68), anlatım bozukluğu/anlam belirsizliği/ anlamca çelişen ifade/kelimenin yanlış anlamda kullanımı (s.82), anlam özelliği (s.103), gereksiz sözcük kullanımı/deyim yanlış anlamda kullanımı/mantık hatası (s.186), mecaz anlam (s.246), eş anlam (s.280)
Özgün 2019	mecaz anlam (s.15), örtülü anlam (s.25), anlam bakımından bozukluk (s.37), zaman anlamı (s.53), zıt anlam (s.62), dilek anlamı (s.67), gerçek anlam (s.71), anlam belirsizliği/deyim ve atasözlerinin yanlış kullanımı/mantık hatası kaynaklı anlatım bozukluğu (s.215), seslenme (s.259), gereksiz sözcük kullanımı/sözcüğün yanlış anlamda kullanımı/anlamca çelişen sözcük kullanımı (s.264)

Tablo 10 incelendiğinde 2005 yılı sonrası 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında anlam bilgisi konularının 2005 yılı öncesi ders kitaplarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. 2005 yılı öncesi ders kitaplarında eş anlam, mecaz anlam, sesteş gibi temel anlam bilgisi konularının dışına çıkmazken 2005 yılı sonrası kitaplarında mantık hatalarından, örtülü anlama kadar birçok anlam bilgisi konusu kitaplarda yer almaktadır.

Tablo 11.

2005 Yılı Öncesi 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri
Başarı 1995	harf/alfabe/hece (s.18), ses/ünlü/ünsüz (s.19), eş sesli kelime (s.24), dar/geniş/ince/kalın/yuvarlak/ düz ünlü (s.31), kelime vurgusu/cümlede vurgu/ulama/tonlama (s.43), ünsüz harfler/sert/yumuşak/sürekli/süresiz ünsüz/ünsüz yumuşaması/ünsüz benzeşmesi/ünlü düşmesi (s.49), yansıma kelime/n-m dönüşümü (s.54), BÜÜK / KÜÜK (s.75)
Serhat 1994	hece türleri (s.49), sesli-ünlü/dar/geniş/ince/kalın/düz sesliler/BÜÜK/KÜÜK (s.54)

Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları: Yapılandırmacı Yaklaşım Öncesi ve Sonrası

Tablo 11 incelendiğinde 2005 yılı öncesi Türkçe ders kitaplarında ses bilgisi konularının ayrıntılı olarak sunulduğu görülmektedir. İki ders kitabı karşılaştırıldığında birbirinden farklı konuları içerdikleri, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında ele alınan ses bilgisi konularının tekrar edildiği, daha sonra ses olayları şeklinde ses bilgisi konularının genişletildiği görülmektedir.

Tablo 12.

2005 Yılı Sonrası 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri
Dersdestek 2018	-
Özgün 2019	ses benzerliği (s.119), ses düşmesi/ses türemesi (s.170), sesteş (s.175)

Tablo 12 incelendiğinde 2005 yılı sonrası 7. sınıf Türkçe ders kitaplarından birinde hiçbir ses bilgisi konusu ele alınmamakta, diğer ders kitabında şiirde ses benzerliği, şiirde sesteş sözcük kullanımı, yazım kuralları konusunda ses düşmesi ve türemesi olarak ses bilgisi konusuna değinilmektedir.

Tablo 13.

2005 Yılı Öncesi 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri
Başarı 1995	fiil (s.35), -cık eki (s.58), ek/çekim eki/çoğul/iyelik ekleri (s.64), yapım eki/isimden fiil/isimden isim/fiilden fiil/fiilden isim türeten yapım eki (s.65), ismin hâl ekleri (s. 65-83), yapılarına göre kelimeler/basit/birleşik/türemiş kelimeler/şahıs ekleri/tamlama ekleri/kip ve zaman ekleri (s.66), cins isim/özel isim (s.70), tekil/çoğul isim/madde/mana/topluluk ismi (s.93), sıfat/yapılarına göre sıfatlar/basit/birleşik/türemiş sıfatlar/niteleme/belirtme/unvan sıfatları (s.98), fiilde mastar/fiilin zamanı/kişisi (s.105), haber kipleri/kişi ekleri/şimdiki zaman/öğrenilen geçmiş zaman/görülen geçmiş zaman/gelecek zaman/geniş zaman (s.111), de bağlacı (s.115), olumlu/olumsuz fiil (s.118), dilek/dilek şart/gereklilik/ istek/emir kipi (s.133), yapılarına göre fiiller/basit/birleşik/türemiş fiiller/yardımcı fiiller (s.135), ek fiil/ek fiil çekimi/ek fiilin geniş zaman çekimi/miş'li/ di'li çekimi (s.150), zamirler/ek halindeki zamirler/belirsizlik/işaret/soru/ilgi/iyelik/şahıs zamirleri (s.157), bağlaç olan ki/sıfat türeten ki (s.158), bağlaç (s.168), yer-yön/zaman/soru/azlık-çokluk/durum zarfları (s.180), edatlar (s.186), gövde (s.190), pekiştirme sıfatı (s.197)
Serhat 1994	isim/özel isim/sıfat/yapım/çekim ekleri (s.59), kök/basit yapılı/birleşik/türemiş kelime (s.64), kelimedeki yapı/şahıs ekleri/çekimli fiil/şimdiki zaman/di'li geçmiş/miş'li geçmiş/gelecek /geniş zaman/emir/istek/dilek şart/gereklilik/haber kipleri (s.76), mastar/ek fiil ve çekimleri (s.84), olumlu/olumsuz fiil/soru fiili (s.130), yapısına göre birleşik fiil/ yardımcı fiil (s.164), ek halinde zamir (s.173), zarflar (s.191)

Tablo 13 incelendiğinde 2005 yılı öncesi 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında biçim ve kelime bilgisi konularının yoğun bir şekilde yer aldığı görülmektedir. 2005 yılı öncesi 6. sınıf ders kitaplarında yer alan konuların tekrar edilip genişletilerek kelime ve biçim bilgisine ait geniş bir konu alanıyla ilgili konuların öğrencilere sunulduğu söylenebilir.

Tablo 14.

2005 Yılı Sonrası 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri
Dersdestek 2018	zaman zarfı (s.11), fiil/fiillerin anlam özellikleri/durum fiili/iş fiili/oluş fiili (s.16), geçiş ve bağlantı ifadesi (s. 47), mastar/ek/çekimli fiil/zaman anlamı katan-katmayan fiil/şimdiki zaman/gelecek zaman/geniş zaman/kip/ gereklilik/dilek/ bildirme kipleri (s.103), 1. 2. 3. tekil kişi/1. 2. 3. çoğul kişi (s.104), geçmiş zaman

	(s.108), eylem/sıfat/zarf/durum/yer-yön/miktar/soru zarfı (s.118), zaman eki/zaman ve anlam kayması/kip eki/haber kipi (s.160), yapılarına göre fiil/basit fiil/birleşik/ türemiş fiil (s.176), ek fiil/basit zaman/birleşik zaman (s.280)
Özgün 2019	mi soru eki (s.17), fiilin anlam özelliği (s.19), mastar eki/durum eki (s.26), geçiş ve bağlantı ifadesi (s.28), durum/iş-kılış/oluş fiili (s.38), fiil/emir kipi (s.45), şimdiki zaman (s.53), kip ekinin fiile kattığı anlam (s.59), ek olan ki/kalıplaşmış ki/ki bağlacı (s.63), tasarlama kipi/ istek kipi (s.64), kişi ekleri (s.66), dilek anlamı (s.67), çekimli fiil (s.78), 1. 2. 3. tekil kişi/1. 2. 3. çoğul kişi/gelecek zaman (s.85), dilek kipi/haber kipleri (s.92), olumsuz çekim/olumsuz fiil (s.96), geniş zaman (s.102), olumlu/olumsuz soru/ gereklilik kipi (s.108), zaman ve anlam kayması (s.116), isim/isim soylu/duyulan geçmiş zaman/ek fiilin duyulan geçmiş zamanı/ek fiilin geniş zamanı/öğrenilen geçmiş zaman/ek fiilin öğrenilen geçmiş zamanı/ek fiilin şartı-koşulu/şart kipi (s.125), basit zamanlı/birleşik zamanlı fiil (s.137), kök/ basit/ birleşik/türemiş fiil/yapım/çekim eki (s.151), fiil+fiille kurulan birleşik fiil/ isim+ yardımcı fiil/kurallı birleşik fiil/deyim halinde birleşik fiil (s.156), tezlik fiili (s.162), belirteç (s.171), sıfat/zarf/fiilimsi/zaman/zaman anlamı katan ek/durum/yer-yön/ miktar zarfı (s.194), zaman anlamı/soru zarfı (s.196), özel isim/pekiştirme/de bağlacı (s.226), soru eki (s.231), ek fiil (s.255), ünlem (s.259)

Tablo 14 incelendiğinde 2005 yılı sonrası 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında biçim ve kelime bilgisine ait konuların yoğunluğu dikkat çekmektedir ancak ders kitaplarında konu alanının fiiller, fiil çekimi, kiplik ve zarflar konusunda sınırlandırıldığı söylenebilir.

Tablo 15.

2005 Yılı Öncesi 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Söz Dizimi Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Söz Dizimi Bilgisi Konuları ve Terimleri
Başarı 1995	öznesine göre çatı (s.12), cümlelerin öğeleri/yüklem/kurallı cümle/devrik cümle/özne/gizli özne (s.36-110), nesne/belirtili/belirtisiz nesne/tümleç/dolaylı tümleç/zarf tümleci/edat tümleci (s.38), isim tamlaması/takısız isim tamlaması/belirtili/belirtisiz/zincirleme isim tamlaması (s.84), anlamına göre cümle/olumlu/olumsuz cümle/soru/şart/ünlem cümlesi (s.105), fiil çatıları/nesnesine göre çatı/etken/edilgen/geçişli/geçişsiz (s.143), yüklemine göre cümleler/fiil cümlesi/isim cümlesi (s.152)
Serhat 1994	özne (s.13), tümleç (s.14), cümle türleri/cümlede yapı/dolaylı tümleç (s.18), zarf tümleci (s.22), nesne/belirtili/belirtisiz nesne (s.26), cümlede vurgu/kurallı cümle/devrik cümle (s.39), cümlelerin temel öğeleri/tümleç (s.65), fiil cümlesi/isim cümlesi (s.121), anlamına göre cümle/yüklemine göre cümle/ünlem cümlesi (s.144), öge dizilişine göre cümle/ temel cümle/basit cümle/birleşik cümle/ fiilimsi/yan cümle (s.157), isim cümlesi (s.173), gerçek özne/geçişli/geçişsiz fiiller/fiil çatısı/etken/edilgen fiil (s.178)

Tablo 15 incelendiğinde 2005 yılı öncesi 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında söz dizimi konularının kelime gruplarından başlanılarak cümle ile ilgili söz dizimi konularının neredeyse tamamını kapsayacak şekilde sunulduğu görülmektedir. Günümüz Türkçe Dersi Programında 8. sınıf düzeyinde yer alan konuların 2005 yılı öncesi Türkçe ders kitaplarında 7. sınıf düzeyinde ele alındığı söylenebilir.

Tablo 16.

2005 Yılı Sonrası 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Söz Dizimi Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Söz Dizimi Bilgisi Konuları ve Terimleri
Dersdestek 2018	soru cümlesi (s.118), kelimenin yanlış yerde kullanımı (s.186)
Özgün 2019	ikileme (s.17), özne (s.19), yargı (s.35), yüklem (s.37), ara cümle/ara söz/eş değer öge/sıralı cümle (s.259)

Tablo 16 incelendiğinde 2005 yılı sonrası Türkçe ders kitaplarında söz dizimine ait konuların yer aldığı görülür, ancak bu konulardan ara cümle, eş değer öge, sıralı cümle terimleri virgülün kullanım alanlarında; özne terimi ise fiillerin anlam özellikleri konusunda yer almakta; söz dizimi konusu işlemek amacıyla kullanılmamaktadır. Türkçe Öğretim Programına göre 8. sınıf düzeyinde yer alan söz dizimine ait sıralı cümle gibi terimlerin 7. sınıf düzeyinde yer alması ayrıca eleştirilebilir.

2005 Yılı Öncesi ve Sonrası 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konuları ve Terimleri

Tablo 17.

2005 Yılı Öncesi 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri
Serhat 1994	gerçek anlam/mecaz anlam (s.18), eş anlam (s.34), zıt anlam (s.107), sözlük anlamı (s.178), yakın anlam (s.182)
Emel 1993	eş anlamlı (s.14), anlamdaş (s.14-106), gerçek anlam/yakın anlam/mecaz (s.18), mecaz anlam (s.21-46), karşıt anlam (s.48-66), terim anlam (s.53), çok anlamlılık (s.62-83)

Tablo 17 incelendiğinde 2005 yılı öncesi Türkçe ders kitaplarında 8. sınıf anlam bilgisi konularının 6. ve 7. sınıf düzeyinde işlenen anlam bilgisi konularının tekrarı niteliğinde olduğu söylenebilir.

Tablo 18.

2005 Yılı Sonrası 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Anlam Bilgisi Konuları ve Terimleri
MEB 2018	anlam belirsizliği/anlatım bozukluğu (s.224)
MEB 2019	anlatım bozukluğu (s.249)

Tablo 18 incelendiğinde 2005 yılı sonrası 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan anlam bilgisi konularının 7. sınıf düzeyinde öğretimine başlanılan anlatım bozuklukları konusunun devamı niteliğinde olduğu görülür.

Tablo 19.

2005 Yılı Öncesi 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri
Serhat 1994	hece (s.9), kelime vurgusu (s.10), hece ölçüsü/redif/kafiye/durak (s.18), cümle vurgusu (s.19), dil (s.70), ses (s.169), kafiye düzeni (s.198)
Emel 1993	kafiye (s.10), cümlede vurgu (s.10-35), sesteş (s.10-42), kelimedede vurgu (s.11), hece/açık hece/kapalı hece (s.14), redif/tam kafiye (s.42), BÜÜK/KÜÜK/hece ölçüsü (s.79), durak/hece (s.83), ünsüz/sert ünsüz/ünsüz yumuşaması (s.109), ses düşmesi (s.122), ünlü düşmesi (s.128), ünlü/kaynaştırma ünsüzü (s.154), ses artması (s.163)

Tablo 19'a göre 2005 yılı öncesi 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında ses bilgisi konularının 6 ve 7. sınıf konularının tekrarı niteliğinde olduğu ve böylece 2005 yılı öncesi Türkçe ders kitaplarında 6 ve 7. sınıfta yer alan bir konunun 8. sınıfta tekrarının yapıldığı, asıl konuların 6 ve 7. sınıfta ele alındığı söylenebilir.

Tablo 20.

2005 Yılı Sonrası 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Ses Bilgisi Konuları ve Terimleri
MEB 2018	vurgu (s.103)
MEB 2019	vurgu/tonlama (s.86)

Tablo 20’de görüldüğü üzere 2005 yılı sonrası 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında önceki sınıfların ses bilgisi konusunun aynen tekrar edilmediği, bilginin gruplandırılmış anlamlı bütünler hâlinde sunulmaya çalışıldığı söylenebilir.

Tablo 21.

2005 Yılı Öncesi 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri
Serhat 1994	basit kelime/birleşik/türemiş kelime (s.31), zarf (s.34), basit zamanlı fiil/birleşik zamanlı fiil (s.42), ek fiil (s.42,47), zarflar (s.179) isim/hâl zarfı/yer-yön zarfı/sıfat/niteleme sıfatı (s.185), benzetme edatı (s.192), eş görevli kelime (s.196), kök halinde kelime/ek/yapım eki (s.199), gövde/türemiş kelime (s.202), yapısına göre sıfat (s.213), mastar/çekimli fiil (s.214)
Emel 1993	ek/kök/yapım eki (s.11), isim/fiil/mastar/di’li geçmiş zaman (s.18), iyelik eki/iyelik zamiri/mi’nin pekiştirme işlevi/tamlanan/tamlayan eki/mi soru eki/sıfat fiil (s.26), şimdiki zaman/geniş zaman (s.30), sıfat (s.34), isim hal ekleri (s.38), çoğul eki (s.42), isimden isin yapan ek/olumlu/olumsuz sıfat (s.46), türemiş kelime/de bağlacı (s.49), bağ fiil (s.54), şahıs eki (s.56), yardımcı fiil/birleşik fiil (s.58), zamir/soru zamiri/belirsizlik zamiri/işaret zamiri (s.61), isim soylu (s.62,) dilek kipi/gereklilik kipi (s.67), birleşik fiil/birleşik fiilin olumsuzu/yeterlilik fiili/yönelme hâl eki (s.70), basit zaman/gelecek zaman/miş’li geçmiş zaman (s.79), 1. 2. 3. tekil kişi/1. 2. 3. çoğul kişi (s.83), imek fiili (s. 86), isim/somut/soyut isim/ad durum ekleri/çekim eki (s.87), zaman eki (s.89), kip/emir kipi/dilek kipleri/dilek-şart kipi/istek kipi/tasarlama kipleri (s.93), zarf (s.94), edat/edat grubu/fiilden fiil yapan ek/fiilden isim yapan ek (s.103), denkleştirme/ karşılaştırma/ sıralama bağlacı (s.112), soru zarfı (s.113), çekimli fiil (s.116), cevap edatı (s.119), bağlaç (s. 122), niteleme sıfatı/hâl/durum zarfı/nasıllık nicelik zarfı (s.126), birleşik isim/yer zarfı (s.129), yardımcı zaman/zaman zarfı/birleşik zaman/esas zaman/esas zamanın tarzı (s.132), azlık-çokluk zarfı/belirli geçmiş zaman/şart birleşik zamanı/rivayet birleşik zamanı/hikaye birleşik zamanı (s.138), olumsuzluk eki (s.142), gövde/kelimede yapı (s.149), tamlama eki (s.156), tezlik/süreklilik/ki bağlacı/yaklaşma (s.181), türemiş isim (s.188)

Tablo 21’e göre 2005 yılı öncesi 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında 6 ve 7. sınıf ders kitaplarında yer verilen biçim ve kelime bilgisi konularının tamamının tekrar edildiği söylenebilir.

Tablo 22.

2005 Yılı Sonrası 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Biçim ve Kelime Bilgisi Konuları ve Terimleri
MEB 2018	fiil (s.11), isim/hareket ismi/iş ismi (s.13), kalıcı isim/kök/olumsuz fiil (s.21), geçiş ve bağlantı ifadesi (s.31), isim fiil/adlaşmış sıfat fiil/fiilimsi/sıfat fiil/ zarf fiil (s.32), ek (s.45), çekimli fiil (s.54), kişi eki (s.66), ek fiil/yardımcı fiil (s.193), zaman eki (s.193), zamir eksikliği (s.244)
MEB 2019	çekimli eylem (s.1), ek, fiil, fiil kökü/fiil özelliği (s.18), türeme (s.20), tür/mastar/hareket/iş/oluş fiili (s.26), geçiş ve bağlantı ifadesi (s.64)

Tablo 22'ye göre 2005 yılı sonrası 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bir önceki sene konularının tekrarının değil, yeni konuların ele alındığı fakat önceki konularla ilişkili noktaların tekrarına yer verildiği söylenebilir.

Tablo 23.

2005 Yılı Öncesi 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Söz Dizimi Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Söz Dizimi Bilgisi Konuları ve Terimleri
Serhat 1994	deyim (s.18), dolaylı tümleç (s.20), yüklem/özne (s.23), nesne/belirtili/belirtisiz nesne (s.28), zarf tümleci (s.34), fiil cümlesi/isim cümlesi (s.48), hikaye birleşik zaman/rivayet birleşik zaman/şart birleşik zamanı (s.52), ek fiil di'li çekim/ek fiil geniş zaman/ek fiil miş'li çekim/ek fiil şartı (s.56), kurallı cümle/devrik cümle (s.64), cümlelerin ögeleri (s.67), etken/edilgen çatı/geçişli/geçişsiz/belirtili/belirtisiz (s.78), gerçek özne/dönüşlü fiil (s.83), işteş fiiller (s.84), ettirgen/oldurgan fiiller (s.88), fiilimsi (s.96), bağ fiil/isim fiil/sıfat fiil (s.104), basit cümle/birleşik cümle/sıra ve bağlı cümle (s.121), temel cümlecik/yan cümlecik (s.125), sıra cümlecikleri (s.130), girişik cümle (s.155), olumlu/olumsuz cümle/soru cümlesi/ ünlem cümlesi/anlamına göre cümle (s.170), zincirleme isim tamlaması (s.209)
Emel 1993	devrik cümle/kurallı cümle (s.11,43), cümle ögeleri/belirtili nesne/zarf tümleci (s.14), deyim (s.17), özne/özne grubu (s.18), ikileme (s.25-30), dolaylı tümleç (s.31,35), yüklem (s.35), olumlu/olumsuz cümle/soru cümlesi/tümleç (s.43), geçişli/geçişsiz fiil (s.53), nesne (s.61), yargı (s.70), edilgen fiil (s.73), isim cümlesi (s.79), iyelik grubu/isim tamlaması/sıfat tamlaması (s.82), belirtili/belirtisiz/takisız/zincirleme isim tamlaması (s.93), olumlu/olumsuz yargı/soru yargısı (s.106), emir cümlesi (s.113), fiil cümlesi (s.115), şart cümlesi (s.119), basit cümle (s.122), esas cümle/şartlı birleşik cümle/ki'li birleşik cümle/yardımcı cümle (s. 132), iç içe birleşik cümle (s.142), gizli özne/birleşik cümle (s.146), sözde özne (s.173), işteş fiil (s.181), özne-yüklem uygunluğu/ etken/ ettirgen/dönüşlü fiil (s.184)

Tablo 23'te yer alan terimler ve konular incelendiğinde söz dizimi konusunda cümle ile ilgili 7. sınıfta işlenmiş hemen hemen her konunun tekrar edildiği ve konular ve terimler karşılaştırıldığında 8. sınıf ders kitabında yer alan yeni bir konunun olmadığı görülmektedir.

Tablo 24.

2005 Yılı Sonrası 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Söz Dizimi Bilgisi Konuları ve Terimleri

Ders Kitabı	Söz Dizimi Konuları ve Terimleri
MEB 2018	yargı (s.12), fiilimsi bulunan cümle (s.49), belirtili/belirtisiz nesne (s.76), yer tamlayıcısı/yüklem (s.81), cümle ögeleri (s.90), özne/özne-yüklem ilişkisi/çatı özelliği/ nesne-yüklem ilişkisi/etken/edilgen çatı (s.114), geçişli/geçişsiz fiil (s.131), devrik cümle (s.149), fiil cümlesi/isim cümlesi/kurallı cümle (s.155), olumlu/olumsuz cümle/soru cümlesi/olumlu/olumsuz soru cümlesi/ünlem cümlesi (s.163), özne-yüklem uyumsuzluğu/sözcük grubu/tamlama yanlışlığı/tek yüklemli cümle (s.175), bağlaç olan cümle/birden fazla yüklemli olan cümle (s.179), zarf tamlayıcısı (s.206)
MEB 2019	özne/yer tamlayıcısı/yüklem (s.7), olumsuz soru cümlesi (s.22), isim fiil (s.26), sıfat fiil-ortaç (s.31), zarf fiil/bağ fiil (s.50), belirtili/belirtisiz nesne (s.103), zarf tamlayıcısı (s.120), cümle ögeleri (s.129), etken/edilgen fiil (s.160), nesne-yüklem ilişkisi (s.171), özne-yüklem ilişkisi (s.185), fiil cümlesi/geçişli/geçişsiz/isim cümlesi/gizli özne (s.191), kurallı cümle/devrik cümle (s.198), fiilimsi/fiilimsi bulunan cümle/tek yüklemli cümle/birden çok yüklemli cümle/bağlacı olan cümle (s.205), olumsuz cümle/olumlu soru cümlesi (s.224), olumlu cümle (s.233), anlatım bozukluğu (s.249)

Tablo 24 incelendiğinde 2005 yılı sonrasında kullanılan Türkçe ders kitaplarında 7. sınıf konularından farklı söz dizimi konularının ele alındığı, bir önceki sene işlenen konulara yer verilmediği söylenebilir.

Yapılandırmacı Yaklaşım Öncesi ve Sonrası Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konularının İşlenişi

Bu bölümde yapılandırmacı yaklaşım öncesinde ve sonrasında kullanılan Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi konularının işlenişine yönelik bulgular ele alınmıştır.

2005 Yılı Öncesi ve Sonrası 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konularının İşlenişine İlişkin Bulgular

Yapılandırmacı yaklaşımın uygulanmaya başlamasından önceki döneme ait olan Ders Kitapları Anonim Şirketi (Birkan vd., 1993) tarafından yayımlanan Ortaokullarda Türkçe Dersleri 1 isimli ders kitabında etkinlikler hazırlık çalışmaları, metin üzerinde çalışmalar ve uygulama olmak üzere üç bölüm şeklinde ele alınmaktadır. Dil bilgisi etkinlikleri uygulama bölümünün içinde bir alt bölüm olarak yer almaktadır. Kitabın ön sözünde bu bölümlere ait işleniş hakkında bilgi ve açıklamalar verilirken uygulama bölümünde yer alan dil bilgisi bölümünün işleniş hakkında hiçbir açıklamanın yapılmadığı görülmektedir.

Dil bilgisi bölümünde önce konuya ait bilgi ve örnek verilmektedir:

“1- Bir düşünceyi, bir duyguyu, dileği veya bir haberi tam olarak anlatmak için kurulan kelime dizisine cümle denir (Birkan vd., 1993, s. 16).”

Yapılan bilgi verme işleminden sonra örnekler sıralanmaktadır:

“Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 1881 yılında Selânik’te doğdu.

Mustafa, bir türlü çiftlik hayatına alışamadı.

Okumak istiyordu. (Birkan vd., 1993, s. 16)”

Yapılan örnekleme işinden sonra konuya bağlı diğer bilgilerin sayısal madde işaretleri ile verilmeye devam ettiği, bilgi verme işlemlerinin sonunda ise sorular yoluyla öğrenmenin pekiştirilmeye çalışıldığı görülmektedir:

“Aşağıdaki yazıda kaç cümle var? Her cümle kaç kelimedenden oluşuyor? (Birkan vd., 1993, s. 16).”

Ders kitabının 45. sayfasındaki ses sınıflandırma tablosu ve 51, 94, 127 ve 163. sayfalarında yer alan değerlendirme soruları bölümlerindeki yirmi soruluk çoktan seçmeli sorular haricinde bilginin öğrenci tarafından söylenmesi ve yazılması şeklinde etkinlikler yer almaktadır.

Yıldırım Yayınları (Gül ve Köktürk, 1994) 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı isimli kitabında etkinlikler ön hazırlık, sözcük çalışması, metnin kavranması, tür ve anlatım özellikleri, dil çalışmaları, dil bilgisi, sözlü-yazılı anlatım, değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır. Ana dil tanımından başlayarak cümle ve cümlenin öğelerinden 6. sınıf konularına giriş yapıldığı görülen kitapta dil çalışmaları bölümü dil bilgisinden ayrılmış sadece anlam bilgisi konularının işlendiği bir bölüm olarak ilgi çekicidir. Yıldırım Yayınları’nın “Dil Çalışmaları” başlığı altında anlam bilgisine yönelik konu işlenişinin de örnekler üzerinden çıkarım yapma ve bilgiyi kendi bilgisi haline getirme dışında (çünkü açıklamaları kendisi yapmakta, genelleme konusunda sezdirme bir yaklaşım izlenmekte) sezdirme bir anlayışla ele alındığı söylenebilir.

Ders kitabında dil bilgisine ait terimlerin yoğunluğu yanı sıra terimler kullanılarak konulara ilişkin, kelime başında iki ünsüz bulunmaz, birleşik kelimelerde büyük ünlü uyumu aranmaz, b, c, d, g sesleri kelime sonunda bulunmaz gibi açıklamaların ve bilgilerin doğrudan verildiği görülmektedir.

Yapılandırmacı yaklaşım sonrası kullanılan Türkçe ders kitaplarında anlam bilgisi konuları gerçek anlam, mecaz anlam gibi temel konular dışında anlam bütünlüğünü bozan ifadeler, farklı anlam özellikleri kuran ifadeler gibi daha geniş açıdan ele alınmaktadır. 2005 yılı öncesi ders kitaplarında eş anlam konusunun işlenişine bakıldığında eş anlamın tanımının yapıldığı ve bu tanımdan hareketle büyük ve sandalye kelimelerinin eş anlamlılarının bulunması istenmektedir (Birkan vd., 1993, s. 45). Gül ve Köktürk (1994, s. 3) de benzer bir yol izleyerek gerçek anlam tanımını verip örnekler üzerinde açıklama yaptıktan sonra soru yoluyla konuyu pekiştirmektedir.

2005 yılı öncesine ait her iki ders kitabında da ses bilgisi konuları, ünlü ve ünsüzlerle ilgili bilgiler ayrıntılı şekilde yer almaktadır. Ünsüzlerle ilgili özellikler verilmekte ve örnek kelimeler üzerinde bu özellikler öğrenciye sorulmaktadır (Birkan vd., 1993, s. 45). Önce bilgi verilmekte, tanım yapılmakta, bilgi açıklanmakta sonra bilginin anlaşılması ve örnekler üzerinde uygulama yapılması istenmektedir. Gül ve Köktürk (1994) de benzer yöntemlerle konuyu ele almaktadır.

Biçim ve kelime bilgisi konularının işleniş açısından değerlendirildiğinde yine bilginin öncelikli olarak verildiği buna bağlı olarak sorular sorulduğu ve boşluk doldurma şeklinde etkinliklerin yer aldığı görülmektedir (Birkan vd., 1993, s. 83).

2005 yılı öncesine ait her iki ders kitabı da söz dizimi konularının işleniş açısından değerlendirildiğinde yüklem, özne ve tümleç tanımlarının yapılarak öğrencilerden örnek cümlelerde bu öğeleri göstermesi istenmektedir (Birkan vd., 1993, s. 20).

Ekoyay Yayınları (Demirel, 2018) Türkçe ders kitabında Türkçenin dönemsel söyleyiş özelliği olan -ğ-sesinden -v- sesine dönüşüm ses değişimi olarak verilmekte ve öğrenciden buna benzer örnekler vermesi istenmektedir. Örnek şiir üzerinde kafiye ve redifin farklı renklerle gösterilerek konunun öğretilmeye çalışıldığı görülmektedir. Öğrencinin örneği anlaması ve verilen şiirde örneğe uygun uygulama yapması beklenmektedir. Ekoyay Yayınları (2018) Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan kelimelerin anlamlarının tahmin edilmesi ve sözlükten bulunarak karşılaştırılması, kelime veya deyimlerin anlamları ile eşleştirilmesi, çoktan seçmeli sorular, karışık olarak verilen kelimelerden cümle oluşturma, anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilerek bu kelimeleri kullanarak bulmaca oluşturulması gibi çeşitli etkinliklerle anlam bilgisine yönelik konuların öğretimi esas alınmaktadır. Ders kitabının 46. sayfasında karışık olarak verilen kelimelerden cümleler oluşturulması istenmekte, oluşturulan cümlelerden hareketle kelimelerin bir araya gelmesini sağlayan unsurların çekim eki olduğu sezdirilmektedir. Etkinliğin devamında çekim eklerinin cümleye kattığı anlamlar verilerek hangi ekin verilen anlamı karşıladığının bulunması istenmektedir. Ders kitabının 48. sayfasında ise isim çekim eklerinin tablo halinde verildiği görülmektedir. Ders kitabının 54. sayfasında hâl eklerinin tespit edilmesine ve ekin anlamının belirlenmesine yönelik etkinlik bulunmaktadır. Yine ders kitabının 62. sayfasında çekim ekleri ile ilgili çalışmalar etkinlikler yoluyla sürdürülmektedir. Tema değerlendirme bölümünde (s. 70-72) çekim ekleri ile ilgili eklerin anlamından yola çıkılarak hazırlanmış çoktan seçmeli, boşluk doldurma şeklinde sorular yer almaktadır. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin öğretiminde örnek cümleler içinde yer alan geçiş ve bağlantı ifadelerinin çıkartılarak cümlelerin okunması istenmekte böylece geçiş ve bağlantı ifadelerinin görevinin sezdirilmesi amaçlanmaktadır. Çoğul eki öğretimi anlamdan yola çıkılarak ekin görevlerinin sıralandığı ve öğrenciden cümle içinde yer alan ekin kattığı anlamın sıralanan anlamlarla eşleştirilmesi istenmektedir (s. 89). Ders kitabında doğrudan bilgiler verilmektedir ancak verilen bu bilgiler etkinliğin bir parçası şeklindedir. Örneğin sıfatların ve isimlerin öğretiminde örnekler vasıtasıyla öğrenciden ismin görevini fark etmesi, işlevini sorgulaması ve açıklaması istenmekte, sonra doğrudan bilgi verilmektedir (s. 94-95). Özetle Ekoyay Yayınları (2018) Türkçe ders kitabında dil bilgisi öğretiminin fark ettirme, anlama, sorgulama, açıklama, uygulama ve üretme yolları ile öğrencinin aktif şekilde öğrenmesine yönelik hazırlandığı söylenebilir. Ekoyay Yayınları (2018) Türkçe ders kitabında isim tamlamalarının öğretiminde isim tamlaması örneğinde tamlama ekleri renkli olarak verilmiştir. Öğrenciden isim tamlaması kurma yolunu anlaması, verilen kelimeleri örnekten yola çıkarak isim tamlaması olarak yapılandırması beklenmektedir. Söz dizimi konusunun öğretiminde izlenilen yolun öğrencinin örneği anlaması, analiz etmesi, açıklaması, örnekten yola çıkarak uygulama yapması ve uygulama sonucunda ortaya çıkan ürünün farklılığını kavraması şeklinde olduğu söylenebilir.

Eksen Yayınları (Şekerci, 2018) Türkçe ders kitabında da benzer şekilde anlam bilgisi konularının çeşitli etkinliklerle öğretilmeye çalışıldığı görülmektedir. Eksen Yayınları (Şekerci, 2018) 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı'nda her temanın giriş bölümünde temaya hazırlık kapsamında temada yer alabilecek kavram ve konuların neler olabileceği sorulmaktadır. Ders kitabında etkinliklerin hazırlık çalışmaları ve gelecek derse hazırlık bölümleri haricinde okuma metinleri için hazırlık, okuma, konuşma, yazma ve dinleme başlıkları altında ele alındığı görülmektedir. Metinle ilgili anlama soruları bu kitapta da yer almaktadır. Eksen Yayınları (2018) ders kitabında 2005 yılı öncesi

ders kitaplarında olduğu gibi “Öğrenelim” başlığı altında bilgiler doğrudan verilmektedir. 2005 yılı sonrasına ait ders kitaplarında bilgi doğrudan sunulsa bile bu sunumun öğretim etkinliklerinin sonunda yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda, 2005 yılı öncesi ders kitaplarında dil bilgisinin, bilginin sunumu yoluyla öğretiminin esas olduğu, 2005 yılı sonrası ders kitaplarında ise öğretim için öğrencinin aktif olarak etkinlikleri uygulaması gerektiği söylenebilir.

2005 Yılı Öncesi ve Sonrası 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konularının İşlenişine İlişkin Bulgular

Başarı Yayıncılık (Özaltun vd., 1995) tarafından yayımlanan İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 7 isimli kitabın etkinliklerin metin öncesinde araştırma soruları ve ödevlerin verildiği “Hazırlık Bölümü”, metin sonrası “Söz ve Sözcük Çalışmaları, Düşünme ve Kavrama Soruları, Tür ve Şekil Özellikleri, Dil Bilgisi Çalışmaları, Yazma ve Tartışma Konuları, Şairimizi/Yazarımızı Tanıyalım” bölümlerinden oluştuğu ancak bölümlerin işleniş hakkında kitapta herhangi bir bilgilendirme ve açıklamanın yer almadığı anlaşılmaktadır. Etkinlikler bölümünü daha geniş olarak ele alan bu ders kitabında dil bilgisi bölümünün daha ayrıntılı bilgiler verecek şekilde düzenlendiği görülmektedir:

“1. Dil, insanlar arasındaki en yaygın anlaşma aracıdır. Her devletin resmî bir dili vardır. Bizim devletimizin resmî dili Türkçedir. Türkçe, çok eski, köklü ve zengin bir dildir. Dünya dilleri, ses sistemleri, kelime yapıları ve cümle düzenleri bakımından farklılıklar gösterirler. Türkçe, Ural-Altay dilleri ailesinden Altay kolundan olup bitişken bir dildir (Özaltun vd., 1995, s.13).”

Konu anlatımının ve örneklerinin ayrıntılı bir şekilde verildiği kitapta anlatımların hemen sonrasında, kelimeleri cümlede kullanınız (Özaltun vd., 1995), kelimenin hangi anlamda kullanıldığını söyleyiniz (Özaltun vd., 1995) gibi çalışma yönlendirmelerinin olduğu görülmektedir. Dil bilgisi etkinlik bölümü ayrı bir dil bilgisi kitabı gibidir. Cümlelerin öğelerinin anlatıldığı 22-24. sayfalarda anlatımın yüklem, özne, gizli özne, tümleç, tümleç çeşitleri, nesne, belirtili nesne, belirtisiz nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci ve edat tümleci olarak cümlelerin öğelerinin tamamı anlatılmaktadır. Diğer dil bilgisi konularının da bu şekilde ayrıntılı olarak açıklandığı görülmektedir.

Dil bilgisi bölümünde yoğun bir şekilde yer alan bu terimlerin yanında konulara ilişkin bilgilerin ve açıklamaların da -cık ekinin kattığı anlamlar gibi doğrudan verildiği görülmektedir.

Serhat Yayınları (Özoğuz, 1994a) Türkçe 7 Orta 2 Ders Kitabı isimli Türkçe ders kitabı incelendiğinde etkinliklerin “Yazarı Tanıyalım, Metne Hazırlık, Kelime ve Deyimler Üzerinde Çalışalım, Metni Okuyup Cevaplandırınız; Tür, Plan ve Anlatım Üzerinde Çalışalım; Güzel Dilimizi Öğrenelim, Anlatınız; Gözlem Yapınız, Yazınız” gibi bölümlerden oluştuğu görülmektedir. Anlam bilgisine ilişkin konuların tamamı “Kelime ve Deyimler Üzerinde Çalışalım” bölümünde yer almaktadır. Dil bilgisi konuları ise “Güzel Dilimizi Öğrenelim” bölümünde yer almaktadır. Dil bilgisi konularının bu ders kitabında da doğrudan bilgilerin sunulması yoluyla öğretilmeye çalışıldığı, “Cümlede bir iş, oluş, hareket bildiren kelimeye yüklem, yüklem bildirdiği işi, oluşu, hareketi yapanı belirten kelimeye de özne denildiğini hatırlayınız (Özoğuz, 1992, s. 13).” şeklinde bir önceki senelerde öğrenilen konulara atıf yapıldığı da görülmektedir. Ders kitabında cümle tamamlama, boşluk doldurma şeklinde etkinlikler yer almaktadır.

Anlam bilgisi konularının işleniş değerlendirildiğinde konuya ait bilgi ve açıklamanın önce verildiği, kelimelerin ve deyimlerin anlamlarının verilerek “Bunları Öğreniniz” şeklinde açıklamaların yer aldığı görülmektedir (Özoğuz, 1994, s.29). Aynı durum Özaltun ve diğerleri (1995) için de geçerlidir. Sayfa 18’de tümleç öğretimi kısmında “Yukarıdaki cümlelerin tümleçleri birbirine benzemiyor. Birinci cümledeki barışta, savaşta ikinci cümledeki zindanda kelimeleri yer, üçüncü cümledeki bu gün kelimeleri zaman bildiriyor. Demek ki tümleçlerin de çeşitleri vardır (Özoğuz, 1992, s.18).” şeklinde çıkarımlar da doğrudan sunulmaktadır.

2005 yılı sonrası 7. sınıf Türkçe ders kitaplarından Dersdestek Yayınları (Kaya, 2018) incelendiğinde kitapta yer alan temalar ve temaların işlenişine ilişkin açıklamaların bulunduğu görülmektedir. Dil bilgisi işlenişinde “Çekimli fiillerin cümleye nasıl bir anlam kattığını yazınız (Kaya, 2018, s.103) anlam bilgisinden hareket edilerek işlendiği görülmektedir. Etkinlikte mastar halinde fiiller verilmiş, çekimli fiillerle mastarlar arasında nasıl bir fark olduğu sezdirilmeye çalışılmış ve bu ilişkinin kullanılarak verilen çekimli fiillerin cümleye kattığı anlamın fark edilmesi amaçlanmıştır. Ders

kitabında fark ettirme, çıkarım yapma gibi becerilerin ders kitabı yazarlarınca doğrudan verilmediği, öğrenciye bırakıldığı söylenebilir.

2005 yılı sonrası 7. sınıf Türkçe ders kitaplarından Özgün Yayınları (Erkal ve Erkal, 2019) incelendiğinde Dersdestek Yayınları'ndaki gibi kitapta yer alan temalar ve temaların işlenişine ilişkin açıklamaların bulunduğu görülmektedir. Dil bilgisi konularının işlenişinde "Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcükleri inceleyiniz. Fiil olanları sarı, isim olanları yeşil yaprağa örnekteki gibi yazınız (Erkal ve Erkal, 2019, s. 18)." şeklinde örneklerin tamamının öğrenci tarafından incelenerek farklılıklarına göre gruplandırılması istenmektedir. Bu anlamda 2005 yılı sonrası Türkçe ders kitapları konuları örnekleyip örneklerden yola çıkarak hazır çıkarımları sunan etkinlikler yerine öğrencinin farklılık ve benzerlikler gibi çıkarımları kendisinin yapmasını istemekte, aktif olarak sürece katılım sağlamasını, bilgiye ulaşmasını hedeflemektedir diyebiliriz. Bütün bu amaçların yanı sıra ders kitabında "Öznenin kendi isteğiyle yaptığı bir işi ve bu işten etkilenen varlıkları gösteren fiillere "iş (kılış) fiilleri" denir (Erkal ve Erkal, 2019, s. 19)." şeklinde terimlere yönelik açıklama ihtiyacı da duyulduğu görülmektedir.

2005 Yılı Öncesi ve Sonrası 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konularının İşlenişine İlişkin Bulgular

Serhat Yayınları'nın Türkçe 8 Orta 3 Ders Kitabı (Özoğuz, 1994b) isimli incelenen kitabında etkinliklerin Metne Hazırlık Yapınız, Metni Okuyup Cevaplandırınız; Tür, Plân ve Anlatım Üzerinde Çalışalım, Güzel Dilimizi Öğrenelim şeklinde sabit etkinlik bölümlerinin, değişen edebi metin örnekleri ve konulara göre farklı etkinlik başlıklarının yer aldığı görülmektedir. Düşününüz, yazınız; yazarı tanıyalım, tanıtınız, açıklayınız, eğitsel kollar, sınıfta tartışınız gibi konu başlıkları da farklı etkinlik başlıklarına örnek gösterilebilir.

Dil bilgisi konularının ise "Güzel Dilimizi Öğrenelim" başlığı altında ele alındığı görülmektedir. Dil bilgisi konularının anlatımında genel olarak önceki senelerde işlenen dil bilgisi konularına atıf yapıldığı görülmektedir:

"1. Cümlede, iş, hareket, oluş anlatan kelimelerin yüklem görevine girdiğini biliyorsunuz, Aşağıdaki cümlelerin yüklemeleri çekimli birer fiildir. Bu fiillerden hangileri basit zamanlı, hangileri birleşik zamanlıdır? (Özoğuz, 1994, s. 42)."

"1. Geçen yıl öznesine ve nesnesine göre fiillerin çatısını öğrenmişsiniz. Gerçek özne alan fiillere etken, gerçek özne almayan fiillere edilgen fiiller demiştik (Özoğuz, 1994, s. 77)."

8. sınıflara yönelik hazırlanan bu kitapta 6. ve 7. sınıflara yönelik hazırlanan ders kitapları kadar yoğun dil bilgisi konularının işlenmediği dil bilgisi etkinlik bölümlerinden alınan konular ve terimlerden anlaşılmaktadır. Etkinliklerdeki açıklamalara bakılınca 8. sınıf ders kitabının 6. ve 7. sınıflarda öğretilenlerin tekrarı niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

Emel Yayınları'nın Ortaokul Türkçe Ders Kitabı (Çifci ve Özbay, 1993) isimli incelenen kitabında Kelimeleri Tanıyalım, Metni Kavrayalım, Şiiri Kavrayalım, Tür Bilgisi, Dilimizi Öğrenelim, Uygulama gibi etkinlik başlıklarının yer aldığı görülmektedir. Dil bilgisi etkinlikleri Dilimizi Öğrenelim başlığı altında ele alınmaktadır. Bu ders kitabında da dil bilgisi konuları önce açıklanıp sonra bu açıklamaya göre öğrencilerin soruları cevaplaması istenmektedir. "Aşağıdaki kelimelerden birileri heceleri bakımından diğerlerinden farklı bir yapıdadır. Farklı kelimeyi bulunuz. Farkın nerede olduğunu söyleyiniz (Çifci ve Özbay, 1993, s. 14)." şeklinde ve "Aşağıdaki kelimeleri anlamdaş olacak şekilde eşleştiriniz (Çifci ve Özbay, 1993, s. 14)." şeklinde günümüz ders kitabındaki etkinliklere benzer etkinliklerin yer aldığı söylenebilir. Ancak bu ders kitabında da genellikle önce dil bilgisi terimlerine yönelik bilgilendirme yapılarak bu bilgiden yola çıkarak uygulama yapılması istenmektedir.

MEB Devlet Kitaplarına ait (Mete vd., 2018) 8. sınıf Türkçe ders kitabı incelendiğinde organizasyon şeması şeklinde etkinliklere yönelik açıklamaların yer aldığı görülmektedir. Dil bilgisi konularının işlenişinde ise hiçbir açıklama yapılmadan doğrudan "Aşağıdaki cümlelerde geçen zarf-fiillerin altını çizip cümleye kattığı anlamı yay ayrıç içine yazınız" (Mete vd., 2018, s.27) şeklinde etkinliklere yer verilmesi dikkat çekicidir. Ayrıca, verilen örnekten hareketle çıkarım yapılarak uygulanması gereken etkinliklere yer verilmektedir.

MEB 2019 8. sınıf Türkçe ders kitabı (Eselioğlu vd., 2019) incelendiğinde organizasyon şeması şeklinde etkinliklere yönelik açıklamaların yer aldığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

1992 ve 1995 yıllarında ders kitabı olarak kullanılmak üzere Talim Terbiye Kurulunca onaylanan ortaokul Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi konularının 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında yoğunluk gösterdiği, 8. sınıf ders kitaplarında ise önceki senelerde öğrenilenlerin tekrar edildiği görülmektedir.

6. sınıf yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrasında kullanılan Türkçe ders kitaplarında anlam bilgisi alanına ait konu ve terimlerin aynı olduğu, ses bilgisi konularının yapılandırmacı yaklaşım öncesinde kullanılan ders kitaplarında çoğunluğunun yer aldığı, biçim ve kelime bilgisi açısından yine yapılandırmacı yaklaşım öncesi dilin en küçük birimlerinden başlanılarak kelime türleri, türetme yöntemleri, fiil çekimi konularının tamamının verildiği belirlenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım sonrası ise ders kitaplarında terim yoğunluğu olsa da fiil çekimi konusuna değinmediği görülmektedir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki biçim ve kelime bilgisi konusunda her iki döneme ait ders kitaplarında konu ve terim yoğunluğu bulunmaktadır. Söz dizimi açısından değerlendirme yapıldığında yapılandırmacı yaklaşım öncesinde ders kitaplarında söz dizimi konularının neredeyse tamamına yer verildiği görülürken yapılandırmacı yaklaşım sonrasında söz dizimi konuları kelime grupları düzeyinde ele alınmıştır.

7. sınıf yapılandırmacı yaklaşım öncesi kullanılan Türkçe ders kitaplarında anlam bilgisi konularının 6. sınıf konularının tekrarı şeklinde olduğu; yapılandırmacı yaklaşım sonrası kullanılan kitaplarda ise anlam bakımından bozukluk, anlam belirsizliği, anlamca çelişen sözcük kullanımı gibi genişletilerek ele alındığı görülmektedir. Ses bilgisi konuları açısından yapılandırmacı yaklaşım öncesi kullanılan ders kitaplarında 6. sınıf kitabında yer alan ses bilgisi konularının tekrar edildiği görülürken, yapılandırmacı yaklaşım sonrası kullanılan ders kitaplarında şiirde ses benzerliği, şiirde sesteş sözcük kullanımı, yazım kuralları konusunda ses düşmesi ve türemesi dışında ses bilgisi konusunun yer almadığı belirlenmiştir. Biçim ve kelime bilgisi alanında yapılandırmacı yaklaşım öncesi kullanılan kitaplarda yapım eklerinden, çekim eklerine; kelime yapılarından isimlerin özelliklerine kadar geniş bir alanda dil bilgisi konuları yer almaktadır. Yapılandırmacı yaklaşım sonrası ise biçim ve kelime bilgisi terimleri yoğun olsa da konu olarak fiil çekimleri dışına çıkmamıştır. Söz dizimi konularında da yapılandırmacı yaklaşım öncesinde kullanılan kitaplarda kelime gruplarından, cümlelerin öğelerine kadar geniş bir dil bilgisi konusu yer almaktadır. Yapılandırmacı yaklaşım sonrasında ise söz dizimi konularına neredeyse yer verilmediği söylenebilir. Ayrıca, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programına göre 8. sınıf düzeyinde yer alan ara eş değer öge, sıralı cümle gibi terimlerin bu düzeyde yer alması da eleştirilebilir.

8. sınıf Türkçe ders kitaplarında anlam bilgisi alanına ait konu ve terimlerde yapılandırmacı yaklaşım öncesi 6. ve 7. sınıf kitaplarında yer alan konuların tekrarı niteliğinde olduğu, yapılandırmacı yaklaşım sonrası ise anlam bilgisinin sadece anlam belirsizliği ve anlatım bozukluğu düzeyinde yer aldığı belirlenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım öncesi kullanılan ders kitaplarında ses bilgisi konularının 6. ve 7. sınıfta yer alan ses bilgisi konularının tekrarı niteliğinde olduğu; yapılandırmacı yaklaşım sonrası ise vurgu ve tonlama konuları ile sınırlı olduğu görülmektedir. Biçim ve kelime bilgisi alanında da konu tekrarı şeklinde aynı durum söz konusudur. Yapılandırmacı yaklaşım sonrasında ise biçim ve kelime bilgisi konularının fiilimsi konusuyla sınırlı kaldığı söylenebilir. Söz dizimi konusunda da yapılandırmacı yaklaşım öncesi ders kitaplarında bir önceki sene konularının tekrarının yapıldığı, yapılandırmacı yaklaşım sonrası kitaplarda ise cümle bilgisi konusunun ele alındığı görülmektedir.

Yapılandırmacı yaklaşım öncesinde okutulan Türkçe ders kitaplarında örnek metinler öncesi yer alan hazırlık çalışmaları şeklindeki bölümde, öğrenciyi araştırmaya sevk edecek soruların yer aldığı görülürken dil bilgisi etkinliklerinde bilginin doğrudan verildiği, konunun örneklendirildiği ve soru yoluyla pekiştirildiği sonraki sınıfta ise bu bilgilerin tekrar ettirildiği ortaya çıkmaktadır. Dil bilgisi etkinliklerinin konu anlatımı, örnekleme ve soru sorma ve kısmen de boşluk doldurma biçiminin dışına çıkmadığı görülmektedir. Alt sınıf seviyesinde dil bilgisi konularının yoğun olması ortaokul son sınıfta ise yoğunluğunun azalması dikkat çekicidir. Bu ders kitaplarında yer alan etkinliklerin

geleneksel öğretim yöntemlerinden Dilbilgisi Yaklaşımına çok yakın olduğu, konuların tekrarının ise Davranışçı Yaklaşımla öğrenme anlayışına yakın olduğu söylenebilir. Etkinliklerin tek tip olduğu, dil bilgisi öğretiminde zengin öğrenme yöntemlerinin ders kitaplarında yer almadığı ortaya çıkmaktadır. Dil bilgisi alanına ait terimler tanımlanmakta, konu geniş bir şekilde açıklanarak sunulmakta, örnekler verilmektedir. Anlam bilgisine ait çalışmalarda kelime veya deyim anlamı verilerek, bu kelime ve deyimleri öğreniniz ve cümlede kullanınız, şeklinde yönergeler yer almaktadır.

Yapılandırmacı yaklaşımın uygulanmaya başlanılmasından önce hazırlanan Türkçe ders kitaplarında yapılandırmacı yaklaşımda öğrenciden beklenen fark etme, analiz etme, çıkarımda bulunma, bilgiye ulaşma, açıklama ve genelleme gibi becerilerin hazır olarak sunulduğu ve bu ders kitaplarının hazırlanış yaklaşımında öğrencinin sadece alıcı olarak görüldüğü söylenebilir.

Yapılandırmacı yaklaşımın uygulanmaya başlanması ile değişen Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminde ise anlam bilgisinden yola çıkılarak öğretimin esas alındığı görülmektedir. Bu bağlamda, kitapların dil bilgisi öğretimini fark ettirme, analiz etme, ilişkilendirme, farklılıkları görme, sorgulama, açıklama, uygulama ve üretme yolları ile öğrencinin aktif şekilde öğrenmesine yönelik hazırlandığı söylenebilir. Ders kitabında öğrencinin kazanması gereken becerilerin ders kitabı yazarlarınca doğrudan verilmediği öğrencinin etkinlikler yoluyla kazanacağı biçimde düzenlendiği söylenebilir. Her ne kadar 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında dil bilgisi olarak ayrı bir alan yer almasa da yapılandırmacı yaklaşım sonrası okutulan Türkçe ders kitaplarında da dil bilgisi terimleri yoğun olarak yer almaktadır. Söz konusu dil bilgisi terimlerine yönelik açıklamaların da genellikle etkinliklerden sonra yer aldığı belirtilmelidir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Yazarların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu araştırmada çıkar çatışması oluşturacak herhangi bir durum söz konusu değildir.

Kaynaklar

- Birkan, A., Aykun, S., İleri, İ. ve Gökyayla, R. (1993). *Ortaokullarda Türkçe dersleri 1*. İstanbul: Ders Kitapları Anonim Şirketi.
- Çifci, M. ve Özbay, M. (1993). *Ortaokul Türkçe ders kitabı 3*. Ankara: Emel Yayınevi.
- Demirel, T. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Ekoyay.
- Dilâçar, A. (1971). Gramer: Tanımı, adı, kapsamı, türleri, yöntemi, eğitimdeki yeri ve tarihçesi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 19, 83-145.
- Dilidüzgün, Ş. (2009). Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan ilköğretim Türkçe öğretim programı ve ders kitaplarında metin-odaklı görevlerin yeri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 274-290.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 27, 275-284.
- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). Program geliştirmede yapılandırmacı yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-87.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf*. Ankara: Özgün.
- Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Gül, M. ve Köktürk, M. (1994). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Yıldırım Yayınları.

- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148.
- Güneş, F. (2013a). Dilbilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Journal of Language and Literature Education*, 2(7), 71-92.
- Güneş, F. (2013b). Yapılandırıcı yaklaşımla dil bilgisi öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 171-187.
- Güneş, F. (2015). Davranıştan beceriye Türkçe öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1-14.
- Karadüz, A. (2006). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının "öğreticilik" kavramı bağlamında eleştirisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 13-31.
- Karadüz, A. (2010). Yapılandırıcı paradigma bağlamında Türkçe derslerinde öğrenme ortamları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 135-154.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, B. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Ankara: Dersdestek.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Mete, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş. ve Özdemir, D. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Ömeroğlu, A. F. ve Onan, B. (2021). Türkçe dil bilgisi tutum ölçeğinin (TDTÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(3), 978-992.
- Özaltun, C., Aksakal, M., Aslan, S. ve Yıldırım, V. (1995). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 7*. İstanbul: Başarı Yayıncılık.
- Özoğuz, İ. (1994a). *Türkçe 7 orta 2 ders kitabı*. İstanbul: Serhat Yayınları.
- Özoğuz, İ. (1994b). *Türkçe 8 orta 3 ders kitabı*. İstanbul: Serhat Yayınları.
- Richards, J. ve Rodgers, T. (1999). *Approaches and methods in language teaching*. New York: Cambridge University Press.
- Sağır, M. (2002). İlköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi. *Türk Dili*, 601, 56-59.
- Şekerci, Y. (2018). *6. sınıf ortaokul Türkçe ders kitabı*. İstanbul: Eksen Yayıncılık.
- Topal, S. (2021). Türkçe dersi 7. sınıf kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre güçlük düzeyi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(88), 29-44.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Turkish Language Curriculum has moved away from the behaviorist approach adopted before 2005, and since that date, new programs and teaching materials have been guided by a constructivist approach. Indispensable and main source of education and training process is textbooks. In addition to the instructive nature of the textbooks used, they should be suitable for the approach of the current program and should be suitable for reaching the achievements of the program. Accordingly, the presentation of grammar topics in Turkish textbooks and the design of visuals should be in accordance with functional approaches such as problem-based learning approach, multiple intelligences, and active learning in accordance with the constructivist approach.

In this study, it is aimed to comparatively examine the grammar topics in Turkish textbooks belonging to the pre-constructivist approach and today's Turkish textbooks, which are assumed to be suitable for the program prepared based on the constructivist approach. For this purpose, the research was created as follows: In order to determine whether there is a difference in the grammar topics and terms covered by the Turkish textbooks prepared before and after the constructivist approach in 2005, the answers to the following sub-problems were sought.

- What are the grammar topics and terms in the textbooks used in Turkish lessons before and after the constructivist approach?

- Is there a difference in the handling of grammar topics in the textbooks used in Turkish lessons before and after the constructivist approach?

The study was designed according to document analysis, one of the qualitative research methods. The data obtained for this purpose are first described in a systematic and clear way. Accordingly, old and new Turkish textbooks were provided as research documents in order to describe the grammar topics and terms and the processing of these subjects in the Turkish textbooks prepared before the constructivist approach in 2005 and after 2005 in which the constructivist approach was adopted. Then, descriptive analysis of grammar topics and terms and activities related to grammar topics in these textbooks were examined according to the sub-dimensions of grammar in accordance with the grade level.

The universe of the study consists of Turkish textbooks, the sample consists of two randomly selected 6-7-8. Grade course Turkish textbooks published in 1992-1995 and two randomly selected Turkish textbooks prepared after 2005 and used today. Accordingly, a total of 12 Turkish textbooks, two from each grade level of the secondary school, constituted the data collection tool of the research.

Among the textbooks taught before and after the constructivist approach in terms of semantics in the 6th grade Turkish textbooks, when evaluated in terms of phonology, it is seen that the majority of the topics related to phonetics are included in the textbooks taught before the constructivist approach. When evaluated in terms of morphology and vocabulary, in the textbooks taught before the constructivist approach, starting from the smallest units of the language at the 6th grade level, all the subjects of word types, derivation methods, verb conjugation are given. Although there is a term density in the 6th grade Turkish textbooks taught after the constructivist approach, it is seen that the subject of verb conjugation is not included. However, it should be noted that there is a density of topics and terms in the textbooks of both periods in terms of form and vocabulary. When evaluated in terms of syntax, it is seen that almost all of the syntax topics are included in the 6th grade Turkish textbooks taught before the constructivist approach, while the syntax topics in the 6th grade Turkish textbooks taught after the constructivist approach remain at the level of word groups.

Among the textbooks used before and after the constructivist approach in terms of topics and terms belonging to the field of semantics in the 7th grade Turkish textbooks, in the form of the repetition of the 6th grade topics in the 7th grade Turkish textbooks before the constructivist approach; In the 7th grade Turkish textbooks used after the constructivist approach, it is seen that semantic issues are widely discussed, such as semantic disorder, ambiguity, and the use of words that conflict with meaning. When evaluating in terms of phonology, it is seen that the phonology subjects in the 6th grade Turkish course books taught before the constructivist approach are repeated in the 7th grade Turkish textbooks used before the constructivist approach, while the phonetic similarity in poetry in the 7th grade Turkish coursebooks taught after the constructivist approach is observed. Phonology is not included in the use of homophones, spelling rules, except for sound drop and derivation. In the 7th grade Turkish textbooks taught before the constructivist approach in the field of morphology and vocabulary; Grammar topics are covered in a wide range from word structures to the properties of nouns. Although the terms of morphology and vocabulary are intense in the 7th grade Turkish textbooks taught after the constructivist approach, verb conjugations are not excluded as the subject. There is a wide range of grammar topics from word groups to sentence elements in the 7th grade Turkish textbooks taught before the constructivist approach in syntax issues. We can say that syntax topics are almost not included in the 7th grade Turkish textbooks taught after the constructivist approach, but the inclusion of terms such as intermediate equivalent item and sequential sentence at the 8th grade level according to the 2019 Turkish Curriculum can be criticized.

Among the textbooks taught before and after the constructivist approach in terms of topics and terms belonging to the field of semantics in the 8th grade Turkish textbooks, the 6th and 7th grades of the semantic subject in the 8th grade Turkish textbooks used before the constructivist approach. We can say that semantics in the 8th grade Turkish course books taught after the constructivist approach are only at the level of ambiguity and expression disorder. It is stated that

the phonetics topics in the 8th grade Turkish textbooks used before the constructivist approach are the repetitions of the 6th and 7th grade phonetic topics; It can be said that the 8th grade Turkish textbooks taught after the constructivist approach are limited to emphasis and intonation. In the field of morphology and vocabulary, the same situation exists in the form of subject repetition in the 8th grade Turkish textbooks used before the constructivist approach. We can say that in the 8th grade Turkish textbooks taught after the constructivist approach, the subjects of morphology and vocabulary are limited to the verb-like subject. On the subject of syntax, it is seen that the previous year's topics are repeated in the textbooks used before the constructivist approach.

In the Turkish textbooks used before the constructivist approach, it is seen that there are questions that will prompt the student to research in the section in the form of preparatory studies before the sample texts, while it is revealed that the information is given directly in the grammar activities, the subject is exemplified and reinforced through questions, and this information is repeated in the next class. It is seen that grammar activities do not go beyond the way of explaining the subject, exemplifying and asking questions, and partially filling in the blanks. It is noteworthy that grammar subjects are intense at the lower grade level and their intensity decreases in the last year of secondary school. It can be said that the activities in these textbooks are very close to the Grammar approach, which is one of the traditional teaching methods, and the repetition of the subjects is close to the understanding of learning with the Behavioral Approach. It turns out that the activities are uniform and rich learning methods in grammar teaching are not included in the textbooks.

It can be said that in the Turkish textbooks prepared before the implementation of the constructivist approach, the skills expected from the student in the constructivist approach such as noticing, analysing, making inferences, reaching information, explaining and generalizing are presented ready-made, and in the preparation approach of these textbooks, the student sees only as a buyer.